

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1889

82 3

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

90 B
21

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1889

368

Ἀπὸ μνηῶν ἤδη γνωστὸν ὑπάρχει ὅτι συνέστη ἐν Ἀθή-
ναις «ἐπιστημονικὴ ἑταιρεία σκοποῦσα τὴν θεραπείαν
τῶν φιλολογικῶν, φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν ἐπιστημῶν καὶ
τὴν ἐπίρρωσιν τῆς περὶ ταύτας σπουδῆς ἐν Ἑλλάδι» (1).
Ἡ ἑταιρεία αὕτη συνελθοῦσα ἐξελέξατο πρόεδρον μὲν
αὐτῆς τὸν κύριον Κωνσταντῖνον Σ. Κόντον καθηγητὴν
τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἀθίηνσι πανεπιστημίῳ·
ἀντιπροέδρους δὲ τοὺς κυρίους Λουκᾶν Παπαῖωάν-
νου καθηγητὴν τῆς ἀνατομικῆς καὶ Ἰωάννην Χατζι-
δάκην καθηγητὴν τῶν μαθηματικῶν· γραμματέα δὲ τὸν
κύριον Μαργαρίτην Εὐαγγελίδην ὑφηγητὴν τῆς
ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας· συμβούλους δὲ τοὺς κυρίους
Θεόδωρον Νέγγρον διευθυντὴν τοῦ Πρακτικοῦ Λυ-
κείου, — οὗ ἡ ἐκ τοῦ βίου ἀπροσδόκητος μετάστασις και-
ρίως ἐπληξε τοὺς συνεταίρους αὐτοῦ ὡς ἀνδρὸς περὶ πᾶν
μὲν ἀγαθὸν φιλοτιμοτάτου, περὶ πᾶσαν δ' ἀρετὴν ἀγαθοῦ
καὶ ἐν τοῖς ἐλλογίμοις τοῦ ἔθνους δοκιμωτάτου ἐπὶ παι-
δεῖα, — Σπυρίδωνα Βάσιν καθηγητὴν τῆς λατινικῆς
φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, Παναγιώτην Καββα-
δῖαν γενικὸν ἔφορον τῶν ἀρχαιοτήτων, Ῥήγαν Νικολαΐ-
δην ὑφηγητὴν τῆς φυσιολογίας, Γεώργιον Παπαβασι-
λείου καθηγητὴν γυμνασίου· ἐπιμελητὰς δὲ τοῦ περιο-
δικοῦ «Ἀθηνᾶς» τοὺς κυρίους Γεώργιον Χατζιδάκην
καθηγητὴν τῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, Κυ-
πάρισσον Στέφανον καθηγητὴν τῶν μαθηματικῶν ἐν
τῷ πανεπιστημίῳ, Σπυρίδωνα Οἰκονομίδην ὑφηγητὴν

(1) Κανον. τῆς ἐν Ἀθίην. Ἐπιστημ. Ἐταιρείας. Ἀθίην. 1888 σελ. 3.

τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς χημείας, Ἀντώνιον Οἰκονόμον καθηγητὴν γυμνασίου καὶ Γεώργιον Π. Κρέμον καθηγητὴν τῆς ἱστορίας καὶ γεωγραφίας ἐν τε τῷ Βαρβακείῳ καὶ Β' γυμνασίῳ Ἀθηνῶν.

Εἰ καὶ ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐταιρείας αὐτόδηλος καὶ ὁ τοῦ περιοδικοῦ αὐτῆς, οὐχ ἥττον οἱ ἐπιμεληταὶ αὐτοῦ κρίνουσιν ἀναγκαῖον νὰ ῥηθῶσι καὶ τινα πλείω χάριν τῶν συνδρομητῶν καὶ ἀναγνωστῶν αὐτοῦ ἐν γένει. Ἐπειδὴ δὴλα δὴ ἡ ἐταιρεία σκοπεῖ τὴν ὅσον ἐνεσσι θεραπείαν τῶν ἐπιστημῶν παρ' Ἑλλήσι καὶ τὴν παρ' αὐτοῖς πρόοδον αὐτῶν, ἐξ ἀνάγκης γίνονται δεκταὶ καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ καταχωρίζονται ἐκεῖναι τῶν ἀνακοινώσεων τῶν ἐταίρων καὶ μάλιστα τῶν πραγματειῶν, ὅσαι ἢ ὡς ἐνέχουσαι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὕλην ἐπιστημονικὴν νέαν ἢ τοῖς τέως ἀπνηκριβωμένοις γνωστοῖς προστιθεῖσαι τι πρότερον ἄγνωστον ἢ ἠμελημένον ἢ ὡς τοῦλάχιστον διαλευκαίνουσαι τὰ σαφηνείας ἐπιδεόμενα ἢ τὰ ψευδῆ καὶ μὴ ὑγιῶς ἔχοντα ἀνασκευάζουσαι καὶ ἐλέγχουσαι καθίστανται καθόλου ἢ ἐν μέρει πρωτότυποι. Ἐκ τοῦ εἶδους δὲ τούτου τῶν καταχωριστέων ἀνακοινώσεων καὶ πραγματειῶν ἐμφανὲς γίνεται ὅτι αἱ μὲν αὐτῶν θάποβλέπωσιν εἰς τὴν διευκρίνησιν ἢ συμπλήρωσιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ κλάδου ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἐπιστήμης· αἱ δὲ θὰ εἶνε ἐλεγκτικαὶ τῶν ἐν τοῖς ἐκάστοτε ἐκδιδόμενοις συγγράμμασιν ἀμαρτανομένων· οὕτω δὲ αὐταὶ καὶ ἐκεῖναι θὰ εἶνε θεραπευτικαὶ τῶν ἐπιστημῶν.

Ἡ καθ' ἡμᾶς γραφομένη ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐνθεν μὲν συνδέεται μετὰ τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς, ἐνθεν δὲ μετὰ τῆς καθωμιλημένης· διὰ τοῦτο ὀφείλομεν ἀνενδότως νὰ σχολώμεθα περὶ τὴν σπουδὴν ἐκείνης καὶ διὰ λόγους μὲν ἱστορικοὺς καὶ ἐπιστημονικοὺς, μάλιστα δὲ πρὸς πλουτισμὸν καὶ καθαρισμὸν τῆς καθωμιλημένης καὶ ἰδίᾳ τῆς γραφομένης οὕτως, ὥστε νὰποφεύγωμεν μὲν τὸ ἐκ τοῦ ἀκράτου ἑλληνισμοῦ ἀσαφές, ἀλλ' ἅμα καὶ νὰ μὴ χυδαίζωμεν ἐκ φόβου μὴ ἑλληνίσωμεν· διότι, ὡς λέγει ὀρθότατα ὁ ὄντως φι-

λόσοφος φιλόλογος Ἀδαμάντιος Κοραῆς, τὸ μὲν ἀκράτως ἑλληνίζειν εἶνε «τυραννικόν», τὸ δὲ χυδαίζειν «δημαγωγικόν». «Ὅταν λέγω», λέγει ὁ Κοραῆς, «ὅτι ἀπὸ τὴν γλῶσσαν μετέχει τὸ ἔθνος ὅλον μὲ δημοκρατικὴν ἰσότητα, δὲν νοῶ ὅτι πρέπει νὰ φήσωμεν τὴν μόρφωσιν καὶ δημιουργίαν αὐτῆς εἰς τὴν ὀχλοκρατικὴν φαντασίαν τῶν χυδαίων. Ὁ ὄχλος εἶναι πανταχοῦ ὄχλος· καί, ἂν εἰς τὰ φωτισμένα ἔθνη καὶ εἰς τοὺς φωτισμένους αἰῶνας ἦτον «ἀγροῖ-κον, δύσκολον καὶ ὑπόκωφον γερόντιον», ὡς ἔλεγεν ἓνας ἀπὸ τοὺς κωμικούς, εἰς τοὺς δυστυχεῖς αἰῶνας τῆς βαρβαρότητος ἐκκωφοῦται καὶ μωραίνεται παντάπασιν. Ὅθεν μῆτε δίκαιον εἶναι νὰ κολακεύωμεν τὸν χυδαϊσμόν τοῦ γεροντίου τούτου καὶ νὰ τὸν μεταχειριζώμεθα ὡς κανόνα τῆς γλώσσης . . . . . Γράφομεν, ἤθελεν εἰπεῖ τις, διὰ τοὺς ἀμαθεῖς καὶ πρέπει νὰ συγκαταβαίνωμεν εἰς τὴν κατάληψιν αὐτῶν· ἀλλὰ μόνοι οἱ σπουδαῖοι χρεωστοῦν νὰ συγκαταβαίνωσιν εἰς τοὺς ἀμαθεῖς; Μὴ δὲν ἔχουν κ' ἐκεῖνοι χρέος νὰ συναναβαίνωσιν ὀλίγον μὲ τοὺς σπουδαίους; Ἐπειτα διὰ ποίους ἀμαθεῖς γράφομεν; Ὅχι βέβαια διὰ τὸν χυδαῖον ὄχλον, οἱ ὅποιοι μὴτ' ἂν εἴμεθα εἰς τὸν κόσμον ἔχουν εἶδῃσιν . . . . . » (1). Ὅφείλομεν δὲ νὰ παραλαμβάνωμεν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς οὐ μόνον λέξιν, ἀλλὰ καὶ φράσιν «ὅταν», ὡς ὁ αὐτὸς ἀνὴρ λέγει, «συνάδη καὶ συγχορεύη . . . . . μὲ τὰς λοιπὰς λέξεις, ὅσαι τὴν γειτονεύουν» (2), ἵνα οὕτως, — ὅσημέραι ἢ καθ' ἡμᾶς γραφομένη γλῶσσα ἀποβάλλουσα μὲν τῆς κακοδαιμονίας τοῦ ἔθνους καὶ τῆς δουλείας τὸν ρύπον, προσεγγίζουσα δὲ μᾶλλον ἐπὶ μᾶλλον τῇ ἀρχαίᾳ ἀναλόγως πρὸς τὴν αὐτῆς φύσιν, κοινωνοῦσα δὲ τοῦ εὐγενοῦς τῆς ἐκφράσεως, τοῦ σαφοῦς καὶ ἀκριβοῦς τῆς σημασίας τῶν λέξεων, τοῦ κανονικοῦ καὶ ἐμμελοῦς τῆς κατασκευῆς αὐτῶν τε καὶ τῶν περιόδων, τοῦ ἀρμονικοῦ τῆς συνθήκης τῶν λέξεων καὶ τῆς διαπλάσεως ἐν γένει τοῦ λόγου, τοῦ πλούτου καὶ ποικίλου καὶ τοῦ ἐξαισίου κάλλους

(1) Α. Κοραῆ Προλεγ. Παρ. 1815, σελ. 50.

(2) Αὐτόθι.

τῆς θείας ἐκείνης γλώσσης τῶν Ὀλυμπίων θεῶν, — ἀποβῆ καὶ αὕτη γλῶσσα τελεία καὶ ἀξία τῆς αὐτῆς καταγωγῆς ἔχουσα χαρακτηριστῆρα ὠρισμένον, ὅστις εἶνε καὶ ὁ τοῦ χρωμένου αὐτῇ ἔθνους. Ἀλλὰ πλὴν τούτου ἔθνος ἄνευ τελείας κατ'εἶδος καὶ οὐσίαν γλώσσης οὐδ'ἐπιστήμην δύναται νὰ ἔχη, διότι αἱ μὲν λέξεις ὡς παραστατικαὶ ἐννοιῶν εἶνε παραστατικαὶ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ἐκ δὲ τῆς γνώσεως αὐτῶν τε καὶ τῆς αἰτίας αὐτῶν γίνεται ἡ ἐπιστήμη, ἐκ ταύτης δὲ ὁ πολιτισμός. Τοιαύτης δ'ὄντος σπουδαιότητος τοῦ περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐν γένει γλώσσης, παλαιᾶς τε καὶ νέας, ζητήματος, περιττὸν ὅλως καὶ νὰ ῥηθῆ ὅτι οὐ μόνον καθῆκον, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη ἐθνικὴ, ἵνα ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀφ' Ὀμήρου μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων σπουδάζεται, μελετᾶται καὶ γινώσκηται ὑφ' ἡμῶν εἴπερ τις καὶ ἄλλη γλῶσσα καὶ ἐπιστήμη. Πραγματεῖαι ἄρα περὶ γλώσσης ἢ καὶ περὶ παντὸς ὅ,τι ἔχει ἀναφορὰν πρὸς αὐτήν, οἷον ἐπιγραφαὶ μεθ' ἑρμηνειῶν ἢ καὶ ἄνευ αὐτῶν καὶ πᾶν τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας μέρος, ἀσπασίως γίνονται δεκταὶ καὶ καταχωρίζονται ἐν τῇ «Ἀθηνᾶ» τῆς ἐπιστημονικῆς ἐταιρείας.

Ἡ δὲ λατινικὴ φιλολογία οὕτω συνάπτεται πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὥστε ἀδύνατον αὐταὶ νὰ χωρισθῶσιν ἀπ' ἀλλήλων ἄνευ ζημίας ἑκατέρας αὐτῶν, ἐφ' ᾧ καὶ ἀμφότεραι ὁμοῦ συναποτελοῦσι τὴν ἐνδοξὸν φιλολογίαν ὡς ἐπιστήμην μίαν. Κατὰ δὲ ταῦτα ὁ ἀπείρως πρὸς τὴν λατινικὴν ἔχων φιλολογίαν οὐδὲ τῆς ἑλληνικῆς δύναται νὰ εἶνε τὸ παράπαν ἐγκρατής. Ἀνακοινώσεις ἄρα καὶ πραγματεῖαι περὶ τῆς λατινικῆς φιλολογίας εἶνε τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ἐν περιοδικῷ ἑλληνικῷ διαφερόντως τῶν ἄλλων στοχαζομένῳ τῆς τῶν φιλολογικῶν ἐπιστημῶν θεραπείας καὶ ἐπιρρώσεως.

Ὅτι δὲ οἱ θεωρητικοὶ λεγόμενοι τῆς φιλολογίας κλάδοι καὶ μάλιστα ἡ ἱστορία εἶνε μέρος οὐσιωδέστατον αὐτῆς καὶ ὅτι ἡ θεραπεία τούτων προάγει τὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην πασίγνωστον. Ἀλλὰ πλὴν τούτου, ἐὰν ἡ ἱστορία

εἶνε ἡ προφήτις τῆς ἀληθείας (1), ἡ μητρόπολις οἰονεὶ τῆς ὅλης φιλοσοφίας, ἡ ἀληθινωτάτη (2) παιδεία καὶ γυμνασία πρὸς πολιτικὰς πράξεις, τὸ ἔθνος ἔχει πρὸ πάντων ἀνάγκην τῶν περὶ αὐτῆς μελετῶν μᾶλλον τοῦ ἐλληνικοῦ, ὅπερ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο πεπολιτισμένον ἔθνος δεῖται τῆς ἀληθείας, παιδείας καὶ γυμνασίας πρὸς πολιτικὰς πράξεις; Τί ἄλλο μᾶλλον τοῦ ἐλληνικοῦ ἔχει ἐπείγουσαν ἀνάγκην ἐπιστήμης προτροπομένης (3) ἐπὶ δικαιοσύνην, κατηγορούσης τῶν φαύλων, ἐγκωμιαζούσης τοὺς ἀγαθοὺς, τὸ σύνολον ἐμπειρίαν μεγίστην περιποιούσης τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἰς ἐπίτευξιν τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοῦ σκοποῦ; Ἀλλὰ καὶ τί ἄλλο τῶν ἐθνῶν πλὴν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔχει ἱστορίαν οὕτως ἐνδοξον μὲν ἐπὶ ἔργοις λαμπροῖς, μεγάλοις καὶ θαυμαστοῖς, διδάσκαλον δὲ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, φύλακα δὲ τῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας, σώτειραν τοῦ εὐγενεστάτου πολιτισμοῦ καὶ ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν εὐεργέτιν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων; Πάντως οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων ἔχει τηλικαύτην ἀπειροκαλίαν, ἀμουσίαν καὶ ἀμαθίαν τῆς πατρίου ἱστορίας, ὥστε νάγνοῃ ταῦτα μνήμη μὲν παρὰ τῶν προγενεστέρων δεδεγμένα, κοινῇ δ' ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις παρ' ἅπασιν τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς κρατοῦντα. Εἴ ποτε ὁ ἄγριος Σύλλας « . . . ἐγκώμιόν τι τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων ὑπειπὼν ἔφη χαρίζεσθαι πολλοῖς μὲν ὀλίγους, ζῶντας δὲ τεθνηκόσιν » (4), οἱ φιλέλληνες κατὰ τὸν ἱερὸν τοῦ 1821 ἀγῶνα τὴν ἐνδοξον ἱστορίαν τῆς τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους εὐγενείας μάρτυρα προβαλλόμενοι τὰ μάλιστα εἰς τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ συνήργησαν τοῖς ὑπὲρ ἐκείνου ἀγωνιζομένοις. Τοιαύτης δ' οὔσης τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας καὶ εἰς τοιοῦτον σκοπὸν ἀποβλεπούσης ἐπιστημονικόν τε ἅμα καὶ πολιτικόν, φανερόν ὅτι ἀνακοινώσεις καὶ πραγματεῖαι περὶ

(1) Διοδ. Σικελ. I, 2.

(2) Πολυβ. I, 1.

(3) Διοδ. Σικελ. αὐτόθι.

(4) Πλουτ. Σύλλ. XIV (460).

αὐτῆς οὐ μόνον ἀσπασταὶ εἶνε, ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλονται ὡς καθῆκον παντὶ Ἑλληνι φιλοπόλιδι τρίβωνι αὐτῆς.

Σημειωτέον δὲ ὅτι οὐδόλως ἀποκλείονται τῆς «Ἀθηνᾶς» καὶ πραγματεῖαι ἱστορικαὶ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου, εἰς τὴν ἰατρικὴν καὶ ἐν γένει εἰς πᾶσαν ἐπιστήμην ἐξεταζομένην ἐν τῇ σὺν τῷ χρόνῳ ἀναπτύξει αὐτῆς.

Ὅτι δ' ἐν ᾧ χρόνῳ παρ' ἅπασιν τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσι θεραπεύονται αἱ φυσικαὶ καὶ μαθηματικαὶ ἐπιστήμαι οὐ μόνον χάριν αὐτῆς τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ τῶν βιοτικῶν τοῦ ἀνθρώπου ἀναγκῶν ἕνεκα καὶ ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει νὰ τραπῇ εἰς μελέτας περὶ ταύτας παντὶ δῆλον καὶ οὐδεμία λόγων χρεία. Διὰ τοῦτο δὴ μάλιστα καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐταιρεία τὴν μὲν τῶν φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν ἐπιστημῶν σὺν ταῖς ἄλλαις σπουδὴν ὡς σκοπὸν αὐτῆς προέθετο, τὰς δὲ περὶ τούτων πραγματείας ὡς ὕλην τοῦ αὐτῆς περιοδικοῦ ἀναπόσπαστον λογίζεται.

Ταῦτα ἐνόμισαν οἱ ἐπιμεληταὶ τῆς «Ἀθηνᾶς» ὅτι ὀφείλον νὰ γνωρίσωσι τοῖς συνδρομηταῖς καὶ τοῖς ἐν γένει ἀναγνώσταις αὐτῆς. Ἐχοντες δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς τῆς ἐπιστημονικῆς ἐταιρείας συγκεκροτημένας ἐπ' ἀγαθῷ δυνάμεις πιστοῦνται αὐτούς τε καὶ σύμπαν τὸ Ἑλληνικὸν ὅτι, ἂν θεὸς θέλη, καὶ τὰ ἐνθάδε εἰρημένα καὶ ἐπνηγγελμένα καὶ τὰ ἐν τῷ κανονισμῷ αὐτῆς γεγραμμένα θὰ κυρωθῶσιν ἔργῳ· ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ πεποίθασιν ὅτι οἱ δυνάμενοι τῶν Ἑλλήνων προθυμότατα θὰ ἔλθωσιν ἀρωγοὶ τῇ πρῶτον ἤδη ἐν Ἑλλάδι ἰδρυομένη ἐπιστημονικῇ ἐταιρείᾳ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῆς ἑλληνικοῦ ἐπιστημονικοῦ σκοποῦ.

Ἀθήνησι τῇ 21 Νοεμβρίου 1888.

